

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2705/2020
01.07.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Божидара Вујичића, председника већа, Весне Субић, Јелице Бојанић Керкез, Весне Поповић и Зоране Делибашић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Мирјана Ранчић, адвокат из ..., против тужене „Addiko banke“ а.д. Београд, чији је пуномоћник Намања Алексић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2396/19 од 11.02.2020. године, у седници већа одржаној дана 01.07.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2396/19 од 11.02.2020. године, у ставовима првом и трећем изреке.

ПРЕИНАЧАВА СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 2396/19 од 11.02.2020. године, у ставовима првом и трећем изреке, тако што **СЕ ОДБИЈА**, као неоснована, жалба тужене, потврђује пресуда Основног суда у Панчеву П 316/18 од 17.10.2019. године, у ставовима другом, трећем и петом изреке и одбија захтев тужене за накнаду трошкова жалбеног поступка.

НЕ ПРИХВАТА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2396/19 од 11.02.2020. године, у ставу другом изреке.

ОДБАЦУЈЕ СЕ, као недозвољена, ревизија тужиоца изјављена против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2396/19 од 11.02.2020. године, у ставу другом изреке.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена „Addiko banka“ а.д. Београд да тужиоцу АА из ... накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 12.000,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема отправка пресуде.

ОДБИЈА СЕ, као неоснован, захтев тужене за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П 316/18 од 17.10.2019. године, ставом првим изреке одбијен је, као неоснован, приговор месне ненадлежности Основног суда у Панчеву. Ставом другим изреке утврђено је да је ништава одредба члана 8.став 1. уговора о готовинском кредиту бр. од 27.02.2017. године, закљученог између парничних странака, у делу који гласи: „Корисник кредита се неопозиво и безусловно обавезује да на дан пуштања кредита у коришћење плати банци фиксну накнаду за обраду кредитног захтева у висини од 1% износа одобреног кредита, утврђеног у члану 1. овог уговора“. Ставом трећим изреке обавезана је тужена да тужиоцу на име стицања без основа исплати номинални новчани износ од 7.000,00 динара, са законском затезном каматом од 13.03.2018. године до исплате. Ставом четвртим изреке одбијен је, као неоснован, захтев за исплату законске затезне камате на износ од 7.000,00 динара, за период од 27.02.2017. године до 13.03.2018. године. Ставом петим изреке обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 65.300,00 динара, са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Вишег суда у Панчеву Гж 2396/19 од 11.02.2020. године, ставом првим изреке преиначена је првостепена пресуда у ставовима другом, трећем и петом изреке, тако што је тужбени захтев одбијен као неоснован и тужилац обавезан да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 58.500,00 динара. Ставом другим изреке одбијена је, као неоснована, жалба тужиоца и потврђена првостепена пресуда у ставу четвртм изреке. Ставом трећим изреке обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове жалбеног поступка у износу од 15.800,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилац је благовремено изјавио ревизију, због погрешне примене материјалног права, са предлогом да се о ревизији одлучи као о изузетно дозвољеној, применом члана 404. Закона о парничном поступку.

Тужена је поднела одговор на ревизију.

По оцени Врховног касационог суда испуњени су услови за одлучивање о посебној ревизији тужиоца изјављеној против ставова првог и трећег изреке побијане пресуде, у смислу члана 404. став 1. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 72/2011..18/2020, у даљем тексту: ЗПП), јер су основани ревизијски наводи о различитом поступању судова у истој правној ствари, што указује на потребу одлучивања о ревизији као о изузетно дозвољеној, ради уједначавања судске праксе.

Из наведених разлога је, на основу члана 404. ЗПП, одлучено као у ставу првом изреке.

Испитујући побијану пресуду у наведеном делу, у смислу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је оценио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, између парничних странака је 27.02.2017. године закључен уговор о готовинском кредиту у износу од 700.000,00 динара. Чланом 8.став 1. уговора је предвиђено да се корисник кредита неопозиво и безусловно обавезује да на дан пуштања кредита у коришћење плати банци фиксну накнаду за обраду кредитног захтева у висини од 1% износа одобреног кредита, утврђеног у члану 1. овог уговора, па је по овом основу тужена тужиоцу наплатила износ од 7.000,00 динара који износ је тужилац платио туженој дана 01.03.2017. године.

На овако утврђено чињенично стање првостепени суд је применио материјално право из одредби Закона о облигационим односима које су наведене у првостепеној пресуди и оценио да је основан тужбени захтев за утврђење спорне уговорне одредбе, јер тужена није доказала из чега се састоје трошкови обраде кредита које је по овом основу обрачунала и наплатила тужиоцу приликом пуштања кредита у течај. Последично је усвојен и захтев за враћање стеченог без основа, са законском затезном каматом од дана подношења тужбе до исплате, а одбијен је захтев за исплату законске затезне камате на досуђени износ за период од дана закључења уговора (како је тужбом тражено) до дана подношења тужбе, из разлога што је тужена у време закључења уговора и дана стицања накнаде била савесна, а основ стицања је отпао тек доношењем пресуде у овој парници.

Другостепени суд је преиначио првостепену пресуду и тужбени захтев одбио, као неоснован. По становишту другостепеног суда, спорна одредба којом је банка на недвосмислен начин уговорила право на наплату накнаде за пружање финансијских услуга на тржишту је у складу са начелима облигационог права и осталим законским одредбама. Тужилац је приступио закључењу уговора, упознат са чињеницом да ће платити накнаду за обраду кредитног захтева, при чему она не садржи у себи никакве скривене трошкове, јер не представља стварни трошак који је банка имала, већ накнаду која банци припада на име пружања финансијских услуга. Упркос томе што накнаде и трошкови који падају на терет корисника не служе да банка оствари профит већи од онога који остварује наплатом камате као ценом кредита, уколико банка и корисник кредита, као у конкретном случају, уговоре да поред камате корисник плаћа и друге накнаде и трошкове који су јасно и прецизно наведени и тако опредељени, да корисник није могао бити у заблуди које су његове обавезе, нема места траженом утврђењу ништавости спорне одредбе. Формулисањем спорне одредбе тужена није поступила супротно начелу савесности и поштења, већ се кретала у оквиру начела слободе уговарања, приказујући тужиоцу његове уговорне обавезе у процентуалном износу од износа одобреног кредита. Осим тога, тужилац је имао могућност да не приступи закључењу уговора о кредиту са туженом и да евентуално одабере другу пословну банку.

Основано се ревизијом указује да је другостепени суд погрешно применио материјално право.

По оцени Врховног касационог суда, банка има право на наплату трошкова и накнада банкарских услуга, па одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове кредита није ништава под условом да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита.

Трошкови обраде кредита и пуштања кредита у течај, као и други трошкови које банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита или који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту, могу бити исказани у процентуалном износу и наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе.

Ово произлази из одредаба члана 4. став 1. тачка 2. Закона о банкама („Сл. гласник РС“ бр. 107/05,...14/15) којим није ближе прописана садржина уговора о кредиту, нити су прописана права и обавезе банке и клијента, али из члана 42. произлази да се на уговор закључен између банке и клијента примењују општи услови пословања банке, које је банка дужна да истакне у својим просторијама на видном месту најмање 15 дана пре њихове примене. Одредбом члана 42. и 43. истог Закона прописано је да Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозита и других кредитних послова.

Сагласно наведеном, законом није искључено право банке на наплату трошкова и накнада банкарских услуга по основу кредитних послова, а овлашћење уговорача да предвиде различите услове давања кредита који проистиче из начела слободе уговорања укључује и могућност да се уговори обавеза корисника кредита да банци накнади трошкове кредита. Стога одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове кредита у принципу није противна принудним прописима и као таква ништава у смислу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима.

Закон о заштити корисника финансијских услуга („Сл. гласник РС“, бр. 36/11 и 139/14), у члану 9. став 3. прописује да општи услови пословања обухватају акте којима се утврђују накнаде и други трошкови које давалац финансијских услуга наплаћује корисницима. Овај закон на више места регулише питање трошкова кредита који падају на терет корисника, али не може бити материјалноправни основ за одлучивање у предмету о кредиту јер се не може ретрокативно примењивати на уговоре који су закључени пре његовог ступања на снагу. Овај закон ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику“ (04.06.2011. године), а његова примена отпочела је по истеку шест месеци од дана његовог ступања на снагу (05.12.2011. године), осим одредбе члана 38. став 5. која се примењује од 01.01.2012. године.

Такође, одредбе о накнади трошкова кредита не могу се подвести ни под један случај неправичних уговорних одредаба које су набројане у члану 44. и 45. Закона о заштити потрошача („Службени гласник РС“ бр.73/10), који се сматрају ништавим јер имају за последицу значајну несразмеру у правима и обавезама уговорних страна на штету потрошача.

Уговором о кредиту корисник се обавезује да банци плаћа одређену накнаду за коришћење њеног новца у виду уговорене камате. У уговору о кредиту наводе се номинална и ефективна каматна стопа, која у смислу члана 19. став 1. тачка 6. и 7.

Закона о заштити корисника финансијских услуга представљају обавезне елементе уговора о кредиту.

Номинална каматна стопа означава каматну стопу изражену као фиксни или променљиви проценат који се на годишњем нивоу примењује на износ повучених кредитних средстава (члан 2. тачка 10), а годишња ефективна каматна стопа исказује укупне трошкове кредита и других финансијских услуга које плаћа односно прима корисник тих услуга, при чему су ти трошкови изражени као проценат укупног износа ових услуга на годишњем нивоу (члан 2. тачка 21).

Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите, Народна банка Србије од 30.06.2006. године („Сл. гласник РС“, бр.57/06, а која је ступила на снагу 01.10.2006. године), прописала је јединствени обрачун објављивања трошкова камата и накнада банкарских услуга по основу депозитних кредитних послова (ефективна каматна стопа), као и ближих услова и начина обавештавања клијента банке. Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку обављања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама. Ефективна каматна стопа исказује се у процентима и важи од дана обрачуна. Тачком 5. наведене Одлуке је предвиђено да понуда банке која се односи на депозите које банка прима односно кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи следеће податке: 1) податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то висину номиналне каматне стопе на депозит односно кредит, износ накнаде и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита односно одобравања кредита, износ накнаде и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту односно кредиту; 2) податке који се не укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: критеријуме за ревалоризацију и индексирање депозита односно кредита, податак о страниј валути по којем се кредит индексира или други критеријуми за ревалоризацију и индексирање депозита односно кредита, трошкови који нису познати на дан обрачуна, а могу настати у току реализације уговора о депозиту односно кредиту, трошкове процене вредности непокретности и покретних ствари, премије осигурања и друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, трошкове уписа у регистар код надлежног органа, трошкове прибављања извода из земљишних књига, трошкове прибављања уверења потврда, дозвола и решења надлежних органа, трошкове кредитног бироа и друге. Ови подаци из тачке 1. треба да буду наведени и исказани у понуди тог става, тако да клијент ниједног тренутка не буде доведен у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Податке из става 1. ове тачке банка доставља клијентима на начин прописан упутством из тачке 11. Одлуке. При закључивању уговора о кредиту банка на основу тачке 7. став 2. Одлуке, уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате кредита и преглед битних елемената кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су износ кредита, период отплате, номинална каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплатне рате, док се у обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредаба ове Одлуке.

На основу изложених и цитираних тачака Одлуке може се закључити да постоје четири врсте трошкова банкарског кредита, и то: трошкови које банка обрачунава клијенту у поступку одобравања кредита, трошкови који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора, трошкови који нису познати на дан обрачуна а могу настати у току реализације уговора и остали трошкови наведени у тачки 5. став 1. одредба под 2. алинеја 3. Одлуке (трошкови процене вредности непокретности и покретних ствари, премије осигурања или друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, трошкови уписа у регистар код надлежног органа, трошкови прибављања извода из земљишних књига, прибављање уверења, потврда, дозвола и решења надлежних органа, трошкови кредитног бироа и други трошкови). Прве две врсте трошкова улазе у обрачун ефективне каматне стопе док се друге две врсте трошкова не укључују у обрачун ефективне каматне стопе већ се исказују самостално.

Из изложеног произлази да ефективна каматна стопа у себи садржи накнаде и трошкове који су настали приликом одобравања кредита и који ће настати у току реализације уговора о кредиту а који су познати приликом његовог обрачуна. С обзиром на то да трошкови обраде кредита настају приликом одобравања кредита, а да су трошкови пуштања кредита у течај познати на дан обрачуна кредита, ти трошкови морају бити укључени у обрачун ефективне каматне стопе и могу бити наплаћени само кроз обрачун ефективне каматне стопе.

Уговарање трошкова кредита који се укључују у ефективну каматну стопу из тачке 5. став 1. одредба под 1. у процентуалном износу од главнице није забрањено. Могућност процентуалног обрачунавања трошкова има основа у томе што се ради о трошковима који улазе у обрачун ефективне каматне стопе која се такође обрачунава у процентима. Али без обзира на то да ли су трошкови исказани у проценту или фиксном износу или комбинацијом тих метода, банка је дужна да податке о трошковима наведе у понуди тако да клијент ниједног тренутка не буде у заблуди о којим трошковима је реч. Суд у сваком конкретном случају мора испитати да ли је приликом закључења уговора о кредиту био испуњен услов прописан тачком 5. став 2. Одлуке о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите.

Полазећи од наведеног, Врховни касациони суд је оценио да у конкретном случају приликом закључења уговора о кредиту није био испуњен услов прописан цитираном тачком 5. став 2. Одлуке Народне банке Србије, јер из спорне одредбе уговора о кредиту произлази да су трошкови обраде кредитног захтева исказани у фиксном износу, али да тужена, иако је то била дужна да учини, ближе податке о трошковима обраде кредита није навела у понуди јасно и недвосмислено, тако да тужилац ниједног тренутка не буде у заблуди о којим трошковима је реч, због чега је тужбени захтев основан, како је то правилно закључио првостепени суд.

Из наведених разлога, применом члана 416. став 1. ЗПП Врховни касациони суд је, ставом другим изреке, преиначио другостепену пресуду, тако што је одбио, као неосновану, жалбу тужене, потврдио првостепену пресуду у ставовима другом, трећем и петом изреке и одбио захтев тужене за накнаду трошкова жалбеног поступка.

По оцени Врховног касационог суда нису испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији тужиоца, у смислу члана 404. ЗПП, изјављеној против става другог изреке побијане пресуде, јер не постоји потреба за разматрањем правних питања од општег интереса или у интересу равноправности грађана, нити за уједначавањем судске праксе или новим тумачењем права, због чега је одлучено као у ставу трећем изреке.

Испитујући дозвољеност ревизије изјављене против става другог изреке другостепене пресуде, у смислу члана 410. став 2. тачка 5. и члана 420. ЗПП, Врховни касациони суд је оценио да ревизија тужиоца није дозвољена.

Одредбом члана 28. став 1. ЗПП је прописано да се, ако је, између осталог, за утврђивање права на изјављивање ревизије меродавна вредност предмета спора, као вредност предмета спора узима само вредност главног захтева, док се према члану 2. истог члана не узимају у обзир камате, уговорна казна и остала споредна тражења, као и трошкови поступка, ако не чине главни захтев.

У конкретном случају тужилац је ревизију изјавио и против одлуке којом је одбијена, као неоснована, његова жалба и потврђена првостепена одлука о захтеву за исплату законске затезне камате на главно потраживање, што у овој правној ствари не представља главни захтев, већ споредно потраживање, због чега је, применом члана 413. ЗПП одлучено као у ставу четвртном изреке.

Тужиоцу који је успео у поступку по ревизији, сагласно одредбама чл. 153, 154. и 163. ЗПП, припада право на накнаду трошкова ревизијског поступка, и то за састав ревизије у износу од 12.000,00 динара, према важећој Тарифи о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката, због чега је применом члана 165. ЗПП донета одлука као у ставу петом изреке.

Туженој не припада право на накнаду трошкова ревизијског поступка, јер састав одговора на ревизију није била нужна радња за одлучивање у ревизијском поступку, због чега је применом члана 165. ЗПП одлучено као у ставу шестом изреке.

**Председник већа-судија
Божидар Вујичић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић